

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ВІТЕР ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 657.421

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА
МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Володимир ВІТЕР

Науковий керівник
Цегельник Ніна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент: _____

(місце роботи, посада, підпис і прізвище та ініціали)

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № ____ від __ грудня 2023 року

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Юлія МОРОЗ _____

(підпис)

«__» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент ВІТЕР Володимир Анатолійович захистила кваліфікаційну роботу з
оцінкою за шкалою _____ ECTS, сума балів _____ за
національною шкалою з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

(підпис)

Ганна МАЙДУДА

(прізвище та ініціали)

Анотація

Вітер В.А. Організація обліку та аналізу основних засобів на молокопереробних підприємствах. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир. 2023.

У кваліфікаційній роботі було аргументовано теоретичні засади та надано практичні рекомендації з покращення організації процесу обліку формування інформаційних ресурсів для управління основними засобами підприємств. Вивчено сутність основних засобів та визначено послідовність перевірки первинної документації під час здійснення контролю за основними засобами.

У ході нашого дослідження було встановлено, що обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами представляє собою систему, яка спрямована на постійну й безперервну діяльність управлінського персоналу стосовно формування необхідної кількості необоротних активів, оптимального вибору джерел покращення основних засобів.

В процесі дослідження було визначено, що операція формування первинної вартості основних засобів вимагає документального підтвердження. Об'єкти основних засобів можуть надходити на підприємство різними шляхами, що впливає на склад витрат, за якими формується в обліку первинна вартість об'єкта. Усі витрати, пов'язані з отриманням об'єкта, мають бути підтверджені відповідними первинними документами, які свідчать про їх здійснення. Проте кінцева сума первинної вартості об'єкта, зазначена в акті приймання-передачі та інвентарній картці, фактично не підтверджена первинним документом з її розрахунком. З цієї причини пропонується введення форми "Розрахунок первинної вартості основних засобів" як додаткового документа до акта приймання-передачі основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, молокопереробні підприємства, організація обліку, облікова політика, аналіз.

Abstract

Viter V. Organization of accounting and analysis of fixed assets at milk processing enterprises. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr. 2023.

In the qualification work, the theoretical foundations were argued and practical recommendations were given to improve the organization of the process of accounting for the formation of information resources for the management of the main assets of enterprises.

In the course of our research, it was established that the accounting and analytical support for the management of fixed assets is a system that is aimed at the constant and uninterrupted activity of management personnel in relation to the formation of the necessary number of non-current assets, the optimal choice of sources of improvement of fixed assets and the creation of an effective mechanism for investment support for the renewal of fixed assets on an innovative basis..

During the research, it was determined that the operation of forming the initial cost of fixed assets requires documentary confirmation. Objects of fixed assets can come to the enterprise in different ways, which affects the composition of costs, according to which the primary value of the object is formed in accounting. All expenses related to the acquisition of the object must be confirmed by the relevant primary documents that testify to their implementation. However, the final amount of the original value of the object, specified in the act of acceptance and transfer and the inventory card, is not actually confirmed by the original document with its calculation. For this reason, it is proposed to introduce the form "Calculation of the initial cost of fixed assets" as an additional document to the act of acceptance and transfer of fixed assets.

Keywords: fixed assets, milk processing enterprises, accounting organization, accounting policy, analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	9
1.1. Економічний зміст основних засобів	9
1.2. Організація обліку та аналізу основних засобів	11
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	25
2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу основних засобів на підприємстві	25
2.2. Облік основних засобів на підприємстві	28
2.3. Аналіз наявності та руху основних засобів на підприємстві	32
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42
ДОДАТКИ	45

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Для прискорення соціального розвитку країни та підвищення добробуту громадян необхідно активізувати фактори економічного зростання. Один з таких ключових чинників економічного зростання – це капітал, що підкреслює важливість ефективного управління основними активами та вдосконалення бухгалтерського обліку.

Розвиток сучасної економіки стимулює підприємства впроваджувати нові техніки та технології, розширює можливості з використання нових фінансових інструментів і механізмів. Підприємства стикаються з численними проблемами, серед яких основними є недостатність власних оборотних коштів, застаріла матеріально-технічна база, недофінансованість на утримання, а також відсутність адекватної законодавчої бази. Саме тому на сьогоднішній день питання обліку та управління основними засобами стає дуже актуальним і потребує пошуку рішень для цих проблем.

Облік основних засобів на підприємстві відіграє ключову роль у визначенні масштабів і напрямків його розвитку. Вони визначають стратегічні можливості підприємства, а ефективно їх використання впливає на результати виробництва, що в свою чергу впливає на фінансовий результат і конкурентоспроможність підприємства порівняно з іншими виробниками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні наукові дослідження та публікації присвячені вирішенню проблеми обліку основних засобів, зокрема питанням класифікації, і розпочато багато наукових праць вітчизняних учених, таких як Білуха М.Т., Кірейцев Г.Г., Кузьмінський А.М., Нападовська Л.В., Пушкар М.С., Ткаченко Н.М, Янчев Л.М. та ін.

Водночас, незважаючи на багаторічний досвід та наукові досягнення у сфері класифікації основних засобів, багато питань в цій області залишаються невирішеними і потребують подальшого вивчення та дослідження. Важливим є

відображення інформації про основні засоби, оскільки власники, кредитори і інвестори, як в українських, так і закордонних компаніях, потребують оперативної та достовірної інформації про стан, рух, оновлення та ефективність використання цих активів.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних та розробці науково-практичних рекомендацій спрямованих на удосконалення організації обліку та аналізу основних засобів. Це є важливою передумовою для підвищення ефективності процесів управління на підприємствах України.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено наступні **завдання:**

- розкрити економічну сутність основних засобів;
- дослідити організацію обліку та аналізу основних засобів;
- провести аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств;
- визначити завдання і роль системи обліку основних засобів;
- розглянути порядок ведення обліку основних засобів на молокопереробних підприємствах;
- провести аналіз наявності та руху основних засобів на підприємстві.

Об’єктом дослідження є господарські операції, пов’язані з обліком і аналізом основних засобів на молокопереробних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти обліку та аналізу основних засобів на молокопереробних підприємствах.

Методи дослідження. Під час дослідження теоретичних аспектів обліку основних засобів було використано методи індукції та дедукції, які допомогли визначити місце основних засобів у загальній класифікації необоротних активів. Для розкриття сутності поняття «основні засоби» були використані теоретичне узагальнення, групування і порівняння. Історичний та логічний методи застосовувалися для уточнення та деталізації рахунків, призначених для обліку

основних засобів. Системний підхід був використаний як методологічна основа для розкриття процесів формування основних засобів. Дослідження було проведено з використанням діалектичного підходу до вивчення сучасного стану обліку основних засобів.

Інформаційна база дослідження. Основу інформаційної бази дослідження склали законодавчі та нормативні документи України, положення і стандарти бухгалтерського обліку; праці вітчизняних та іноземних вчених з питань обліку та аналізу. Водночас, для отримання практичної інформації для дослідження були використані первинні документи, форми статистичної, фінансової та податкової звітності, які були отримані безпосередньо на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх реалізація на практиці допоможе поліпшити методологію та організацію обліку основних засобів на молокопереробних підприємствах. Впровадження результатів дослідження дозволить підвищити оперативність та аналітичність облікової інформації, розуміння фінансової звітності підприємства та зміцнити контроль за формуванням і динамікою основних засобів відповідно до законодавчих вимог, статуту та облікової політики на молокопереробних підприємствах.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (26 джерел). Загальний обсяг роботи складає 45 сторінок. У роботі міститься 9 рисунків, 13 таблиць та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІК УТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічний зміст основних засобів

Сучасний стан економіки вимагає покращення системи управління основними засобами підприємства, оскільки роль цих активів у виробництві та умови їх використання вимагають докладної та точної інформації про їх стан та використання. Важливо відзначити, що ефективна система управління неможлива без належної організації інформаційного забезпечення. Сучасне господарювання вимагає оперативної, точної та всебічної інформації про наявність основних засобів. Отже, облік повинен забезпечувати не лише звітність, але й іншу інформацію, необхідну для управлінських рішень.

В сучасних умовах господарювання вдосконалення управління підприємством вимагає раціональної організації бухгалтерського обліку. Це дозволяє покращити документування господарських операцій та документообіг, обробку інформаційних даних, ефективно використовувати робочий час облікових працівників, забезпечує точний, своєчасний та ефективний облік за найменших витрат сил і коштів. Такий підхід забезпечує координацію роботи на всіх етапах облікового процесу.

Основні засоби є необхідною частиною будь-якого підприємства. Вони відіграють важливу роль у економічних процесах, тому термінологія, пов'язана з їх обліком і звітністю, має велике значення. Основні засоби відіграють важливу роль у виробничому процесі, оскільки вони утворюють технічну базу підприємства та визначають його виробничі можливості. Протягом тривалого періоду нові основні засоби надходять на підприємство та починають експлуатуватися, після чого зношуються унаслідок використання. Далі вони можуть піддаватися ремонту для відновлення фізичного стану, переміщатися всередині підприємства або бути вилучені з експлуатації через недоцільність подальшого використання.

Згідно Податкового Кодексу України, ст. 145 визначає таку класифікацію груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації (табл. 1.1) [18].

Таблиця 1.1

Мінімально допустимі строки корисного використання для 16 груп основних засобів відповідно до вимог Податкового кодексу України

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов’язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов’язані з ними комп’ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові)	2
мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Джерело: узагальнено автором за [18]

Слід зазначити, що для кожного об'єкта основних засобів необхідно визначити термін його корисного використання, який встановлюється наказом про облікову політику підприємства при включенні об'єкта в активи (при занесенні на баланс). Цей термін не може бути меншим, ніж визначено в Податковому кодексі, і може бути призупинений на період, коли об'єкт виводиться з експлуатації на підставі документів, що підтверджують виведення об'єкта з експлуатації.

Умови розвитку сучасної економіки вимагають, щоб суб'єкти господарювання впроваджували ефективну систему управління основними засобами, які є необхідною частиною виробничого процесу. Це дозволяє збільшувати виробничу потужність підприємства за рахунок використання передових інформаційних технологій, уникнувши необхідності закупівлі нового обладнання.

Водночас, слід зазначити, що якісно розроблена система управління основними засобами сприяє створенню правильної структури бухгалтерського обліку, що буде відображати всі операції, пов'язані з обліком основних засобів, та забезпечувати достовірну інформацію щодо активів молокопереробного підприємства.

1.2. Організація обліку та аналізу основних засобів

Ефективне управління основними засобами на підприємстві є ключовим аспектом, який визначає масштаби та напрями розвитку організації. Ці ресурси визначають стратегічні можливості підприємства та їх результативне використання суттєво впливає на продуктивність та, врешті-решт, на фінансові результати та конкурентоспроможність компанії.

Інформованість про наявність ресурсів та постійний контроль за їх ефективним використанням є важливими в управлінні виробничою діяльністю будь-якого підприємства. Добре організований облік цих ресурсів повинен сприяти цій меті.

Принципи обліку основних засобів допомагають забезпечити точність та достовірність обліку основних засобів підприємства (рис. 1.1) [4].

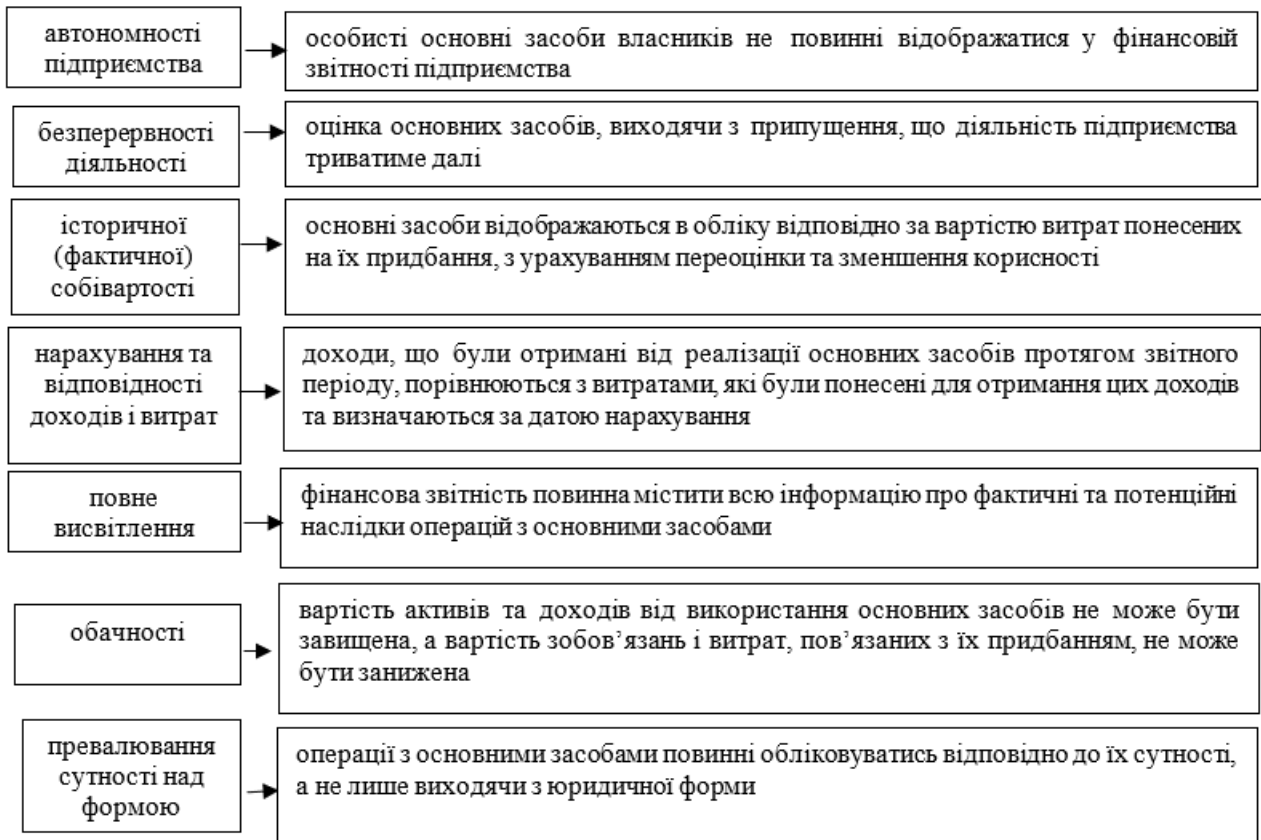

Рис. 1.1. Принципи обліку основних засобів

Джерело: узагальнено автором за [4]

Вивчення впливу облікового забезпечення на формування основних засобів дає підставу вважати, що успішне управління підприємством передбачає головним чином якість інформації, яка надходить з систем бухгалтерського та управлінського обліку, внутрішньої та зовнішньої звітності, задовольняючи потреби власників та працівників управлінської сфери підприємства.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами є сукупністю підсистем обліку, аналізу та контролю, які постійно взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування та передачі якісної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності ухвалення управлінських рішень.

Таким чином, ми визначили основні аспекти її концепції для молокопереробних підприємств (рис.1.2) [22].

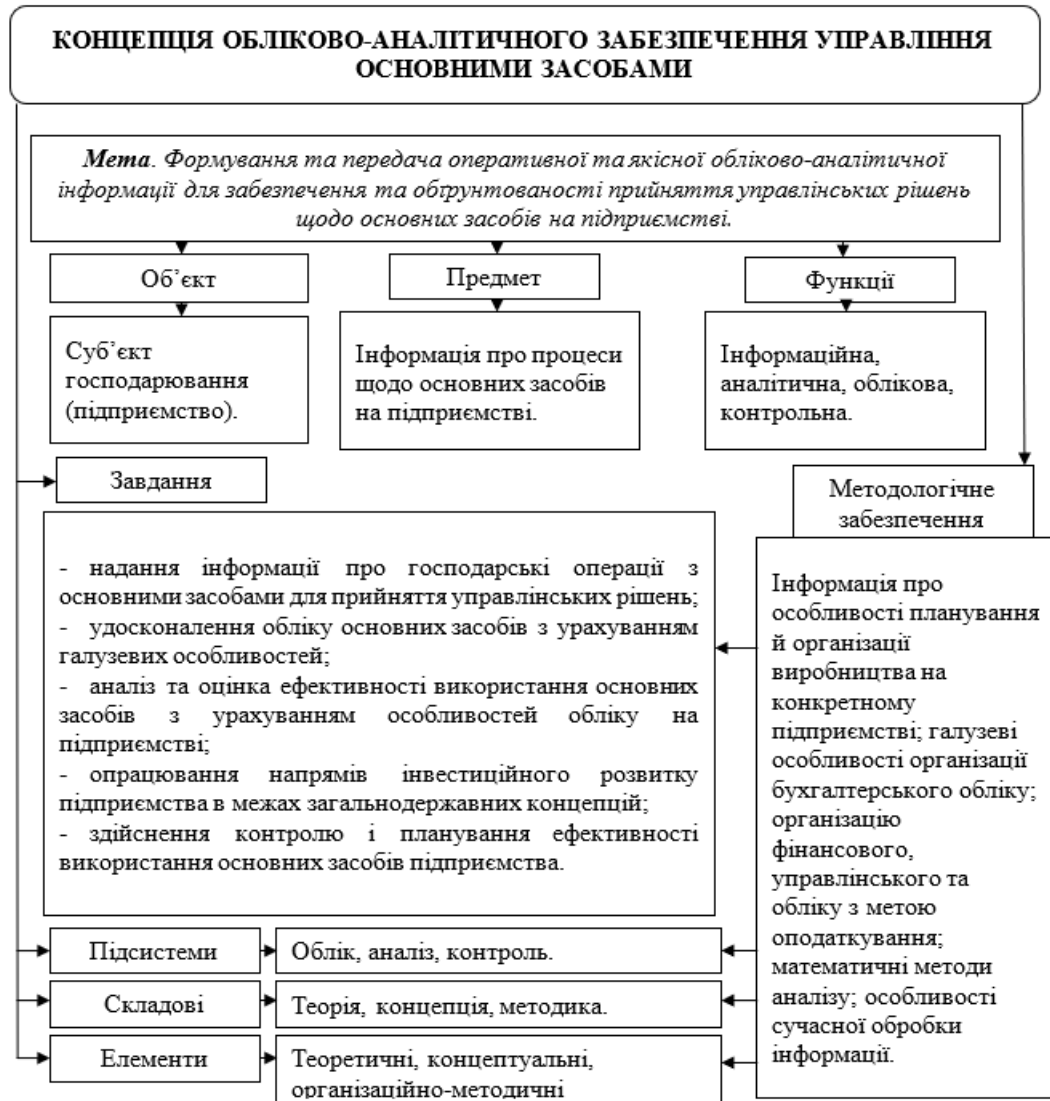

Рис. 1.2. Концепція побудови обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами молокопереробного підприємства

Джерело: узагальнено автором за [22]

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами включає у себе створення системи, яка забезпечує неперервну роботу управлінського персоналу, включаючи формування потрібної кількості необоротних

активів, оптимальний вибір джерел фінансування для покращення основних засобів та розробку ефективного механізму інвестицій для оновлення основних засобів на інноваційній основі. Таким чином, ефективна система обліково-аналітичного управління основними засобами підприємства неможлива без розробки системи бухгалтерського обліку та її адаптації до умов господарської діяльності підприємства.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств

З відновленням стабільності економіки та зростаючими масштабами виробництва в Україні, актуальність проблеми ефективності функціонування молокопереробних підприємств збільшується. Оптимізація витрат стає важливим аргументом для досягнення позитивних результатів у діяльності підприємств. У цьому контексті постає завдання раціонального та економного використання різновидів ресурсів, зниження витрат та активна перспектива переходу до технологій, що зберігають ресурси та мінімізують відходи.

Акціонерне товариство "Житомирський маслозавод", яке володіє брендом "Рудь", є провідним виробником морозива в Україні. Своїм слоганом "Морозиво № 1" компанія не просто рекламується, це стає метою її існування. Продукція підприємства не лише задовольняє потреби споживачів, а й перевершує їх очікування. Навіть найвибагливіші клієнти можуть знайти у асортименті продукції свій улюблений смак. У компанії працює висококваліфікована команда лідерів, які мають великий досвід та професійну освіту.

АТ "Житомирський маслозавод" займається наступними видами діяльності:

- виробництво, збирання, переробка та реалізація морозива, масла, сухого знежиреного молока, а також продукції, отриманої з незбираного молока;

- оптова та роздрібна торгівля продукцією в межах України та за її кордонами;
- здійснення зовнішньоекономічної діяльності відповідно до діючого законодавства України;
- виконання будівельно-монтажних, ремонтних та інших робіт за заявками населення, підприємств і організацій;
- проведення торговельно-посередницьких, бартерних та лізингових операцій у встановленому законодавством порядку;
- емісія, реалізація та придбання цінних паперів відповідно до законодавства України.

АТ "Житомирський маслозавод" самостійно визначає свою стратегію та основні напрямки розвитку, орієнтуючись на галузеві технічні прогнози, кон'юнктуру ринку та економічну ситуацію. Організаційна форма функціонування АТ «Житомирський маслозавод» узагальнена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Організаційна форма функціонування АТ «Житомирський маслозавод»

№ з/п	Ідентифікаційні реквізити	Характеристика
1.	Повне найменування	Публічне акціонерне товариство «Житомирський маслозавод»
2.	Скорочене найменування	АТ «Житомирський маслозавод»
3.	Організаційно-правова форма	Публічне акціонерне товариство
4.	Форма власності	10 Приватна власність
5.	Код за ЄДРПОУ	00182863
6.	Код території за КОАТУУ	1810136600
7.	Територія (область)	Житомирська область
8.	Район	Корольовський район
9.	Вулиця, будинок	вул. І. Гонти, 4
10.	Номер свідоцтва про реєстрацію	серія АОО 133430
11.	Дата видачі	14.08.1995
12.	Зареєстрований статутний капітал (грн.)	1393200
13.	Вид діяльності за КВЕД	10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру
14.	Конкуренти	АТЗТ «Фаворит», ПАТ «Галіївський маслозавод» ім. Мазуркевича, ПАТ «Андрушівський маслосирзавод» та ін.
15.	Постачальники	ТОВ «Корн-імпульс», ТОВ «Аверс», СТОВ «Світанок», СТОВ «Агроресурс», ТОВ «Новаком Україна», ТОВ «Мускат-М» та інш.

Джерело: узагальнено автором

Головною метою діяльності АТ "Житомирський маслозавод" є повноцінне задоволення потреб населення широким асортиментом продуктів, надання різноманітних послуг та здійснення комерційних та інвестиційних операцій з метою отримання максимального прибутку.

Для вивчення фінансового стану підприємства необхідно провести аналіз змін та структури його активів та джерел їх формування. Ретельний аналіз динаміки та структури майнових ресурсів підприємства й джерел їх утворення дозволяє визначити, наскільки підприємство може розраховувати на власні кошти і до якої міри необхідно залучати кошти для забезпечення діяльності, а також як ефективно використовуються власні та позичені кошти. Для проведення аналізу використовуються дані з балансу підприємства. Динаміка активів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.3.

Аналіз основних показників економічного потенціалу АТ "Житомирський маслозавод" дав наступні результати. Загальна сума активів в 2022 році збільшилась порівняно з 2020 роком на 470519.0 тис. грн. (27.87 %), а в порівнянні з 2021 роком збільшення склало 225956.0 тис. грн. (11.69 %) та дорівнювала 2158988.0 тис. грн.

Це відбулось внаслідок зменшення необоротних активів АТ "Житомирський маслозавод" за останні три роки на -84209.0 тис. грн. (-7.98 %), а порівняно з 2021 роком необоротні активи зменшились на -89360.0 тис. грн. (-8.43 %). У складі необоротних активів найбільшого зменшення зазнала сума незавершених капітальних інвестицій. Вона скоротилась протягом 2020-2022 років на -78799.0 тис. грн. (-67.74 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, падіння склало -35438.0 тис. грн. (-48.57 %). Також за період, що аналізується, зменшилась сума основних засобів на -2057.0 тис. грн. (-0.23 %), інших необоротних активів на -27075.0 тис. грн. (-96.14 %). В той же час в складі необоротних активів протягом 2020-2022 років зросла вартість нематеріальних активів на 12116.0 тис. грн. (116.77 %).

Таблиця 1.3

Динаміка активів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2021 р.	
				абс., тис.грн.	відн., %	абс., тис.грн.	відн., %
Нематеріальні активи	10376,0	25631,0	22492,0	12116,0	116,77	-3139,0	-12,25
Незавершені капітальні інвестиції	116330,0	72969,0	37531,0	-78799,0	-67,74	-35438,0	-48,57
Основні засоби	896468,0	948554,0	894411,0	-2057,0	-0,23	-54143,0	-5,71
Довгострокові фінансові інвестиції	47,0	47,0	47,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Інші необоротні активи	28162,0	9236,0	1087,0	-27075,0	-96,14	-8149,0	-88,23
Необоротні активи	1054795,0	1059946,0	970586,0	-84209,0	-7,98	-89360,0	-8,43
Запаси	218644,0	371272,0	329286,0	110642,0	50,60	-41986,0	-11,31
Дебіторська заборгованість за товари і послуги	314201,0	379918,0	265998,0	-48203,0	-15,34	-	-29,99
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	13258,0	16655,0	9761,0	-3497,0	-26,38	-6894,0	-41,39
Дебіторська заборгованість з бюджетом	38398,0	47728,0	21796,0	-16602,0	-43,24	-25932,0	-54,33
Інша поточна дебіторська заборгованість	358,0	401,0	342,0	-16,0	-4,47	-59,0	-14,71
Гроші та їх еквіваленти	48213,0	56543,0	557092,0	508879,0	1055,48	500549,0	885,25
Витрати майбутніх періодів	560,0	545,0	445,0	-115,0	-20,54	-100,0	-18,35
Інші оборотні активи	42,0	24,0	3682,0	3640,0	8666,67	3658,0	15241,67
Оборотні активи	633674,0	873086,0	1188402,0	554728,0	87,54	315316,0	36,12
Активи	1688469,0	1933032,0	2158988,0	470519,0	27,87	225956,0	11,69

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Аналіз стану оборотних активів АТ "Житомирський маслозавод" показав, що їх сума за 2020-2022 роки зросла на 554728.0 тис. грн. (87.54 %), а протягом 2021-2022 років збільшення склало 315316.0 тис. грн. (36.12 %). Ці зміни в оборотних активах сталися завдяки зростанню вартості грошей та їх еквівалентів. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 508879.0 тис. грн. (1055.48 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, ріст склав 500549.0 тис. грн. (885.25 %). Таку ж тенденцію до збільшення обсягу як і вся сума оборотних активів мали: запаси на 110642.0 тис. грн. (50.60 %), інші оборотні активи на 3640.0 тис. грн. (8666.67 %). В той же час в

складі оборотних активів протягом 2020-2022 років скоротилась вартість дебіторської заборгованості за товари і послуги на -48203.0 тис. грн. (-15.34 %), дебіторської заборгованості за виданими авансами на -3497.0 тис. грн. (-26.38 %), дебіторської заборгованості з бюджетом на -16602.0 тис. грн. (-43.24 %), іншої поточної дебіторської заборгованості на -16.0 тис. грн. (-4.47 %), витрат майбутніх періодів на -115.0 тис. грн. (-20.54 %).

Динаміка активів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки наведена на наступному рис. 1.3.

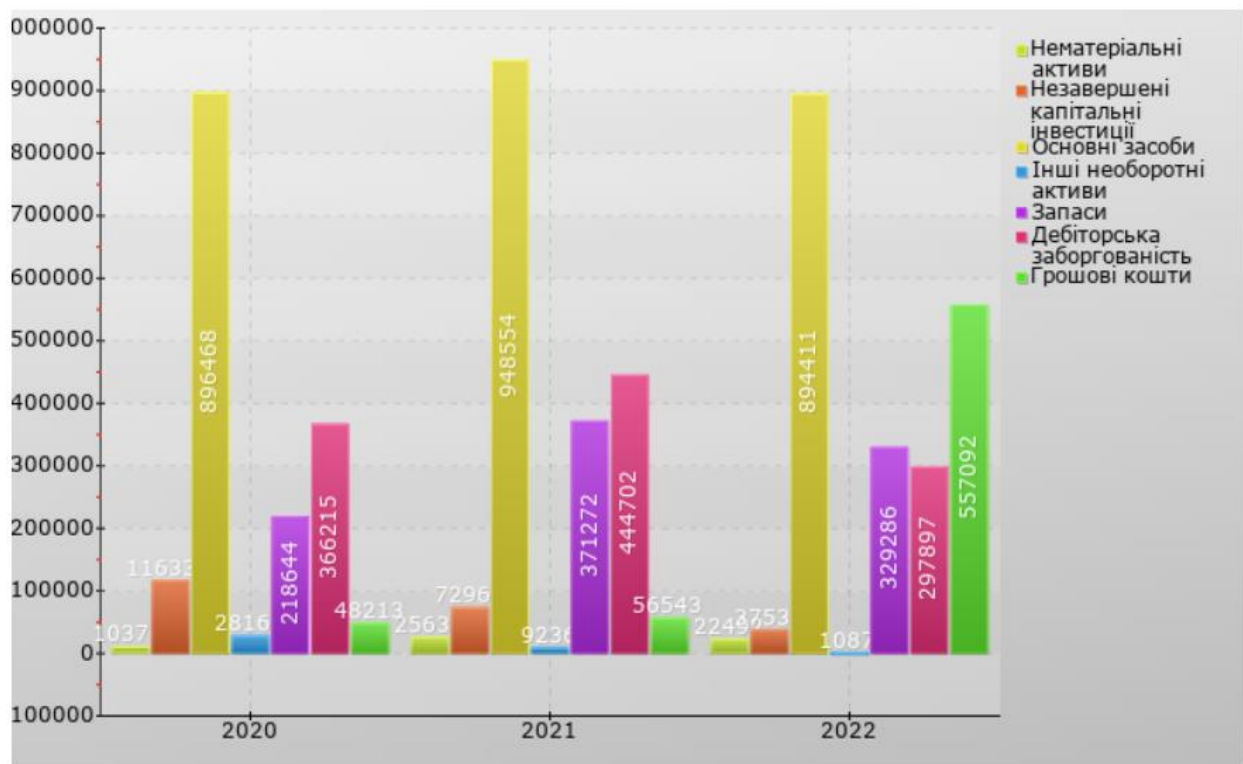

Рис. 1.3. Динаміка активів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

На наступному етапі аналізу балансу АТ "Житомирський маслозавод" здійсимо оцінку показників пасиву за 2020-2022 роки за допомогою табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Динаміка пасивів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс., тис.грн.	відн., %	абс., тис.грн.	відн., %
Зареєстрований капітал	5341,0	5341,0	5341,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Нерозподілений прибуток	1221275,0	1279454,0	1482673,0	261398,0	21,40	203219,0	15,88
Власний капітал	1226616,0	1284795,0	1488014,0	261398,0	21,31	203219,0	15,82
Довгострокові кредити банків	22661,0	10815,0	0,0	-22661,0	-100,00	-10815,0	-100,00
Інші довгострокові зобов'язання	3613,0	3229,0	1637,0	-1976,0	-54,69	-1592,0	-49,30
Довгострокові зобов'язання	26274,0	14044,0	1637,0	-24637,0	-93,77	-12407,0	-88,34
Короткострокові кредити банків	208600,0	394828,0	527300,0	318700,0	152,78	132472,0	-33,55
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	93821,0	130583,0	66406,0	-27415,0	-29,22	-64177,0	-49,15
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1309,0	1062,0	985,0	-324,0	-24,75	-77,0	-7,25
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	695,0	624,0	699,0	4,0	-0,58	75,0	-12,02
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	4787,0	3728,0	3423,0	-1364,0	28,49	-305,0	8,18
Поточні забезпечення	13583,0	12799,0	11471,0	-2112,0	-15,55	-1328,0	-10,38
Інші поточні зобов'язання	112784,0	90569,0	59053,0	-53731,0	-47,64	-31516,0	-34,80
Поточні зобов'язання	435579,0	634193,0	669337,0	233758,0	-53,67	35144,0	-5,54
Пасив	1688469,0	1933032,0	2158988,0	470519,0	27,87	225956,0	11,69

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

За результатами аналізу показників джерел фінансування ресурсів АТ "Житомирський маслозавод" можна зробити наступні висновки. Вся сума пасивів в 2022 році дорівнювала 2158988.0 тис. грн. Вона збільшилась при порівнянні з 2020 роком на 470519.0 тис. грн. (27.87 %), а якщо порівнювати з 2021 роком збільшення склало 225956.0 тис. грн. (11.69 %).

Така динаміка відбулась завдяки збільшенню власного капіталу АТ "Житомирський маслозавод" за останні три роки на 261398.0 тис. грн. (21.31 %), а порівняно з 2021 роком власний капітал збільшився на 203219.0 тис. грн. (15.82 %). Серед власного капіталу найбільше збільшення мала вартість нерозподіленого прибутку. Цей показник зріс за 2020-2022 роки на 261398.0 тис. грн. (21.40 %), а за останні два роки, які оцінюються, зростання склало 203219.0 тис. грн. (15.88 %).

В 2022 році АТ "Житомирський маслозавод" мало в складі капіталу 1637.0 тис. грн. довгострокових зобов'язань і забезпечень, що на -24637.0 тис. грн. (-93.77 %) менше, ніж в 2020 році та на -12407.0 тис. грн. (-88.34 %) менше, ніж в 2021 році.

На зміну загальної суми пасивів також вплинуло зростання об'єму поточних зобов'язань та забезпечень. Їх вартість дорівнювала в 2022 році - 669337.0 тис. грн. і протягом аналізованого періоду підвищилась на 233758.0 тис. грн., що склало -53.67 % та на 35144.0 тис. грн. (-5.54 %) за два останні роки. На зміні цього показника максимально позначився приріст короткострокових кредитів банків. За 2020-2022 роки він склав 318700.0 тис. грн. (-152.78 %) та 132472.0 тис. грн. (-33.55 %), порівнюючи 2021-2022 роки. Такого ж підвищення зазнав показник поточних зобов'язань за розрахунками зі страхування - на 4.0 тис. грн. (-0.58 %). При цьому протилежної тенденції до пониження мали показники: поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги - на -27415.0 тис. грн. (-29.22 %), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом - на -324.0 тис. грн. (-24.75 %), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці - на -1364.0 тис. грн. (28.49 %), поточні забезпечення - на -2112.0 тис. грн. (-15.55 %), інші поточні зобов'язання - на -53731.0 тис. грн. (-47.64 %).

Наочно динаміка пасивів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.4.

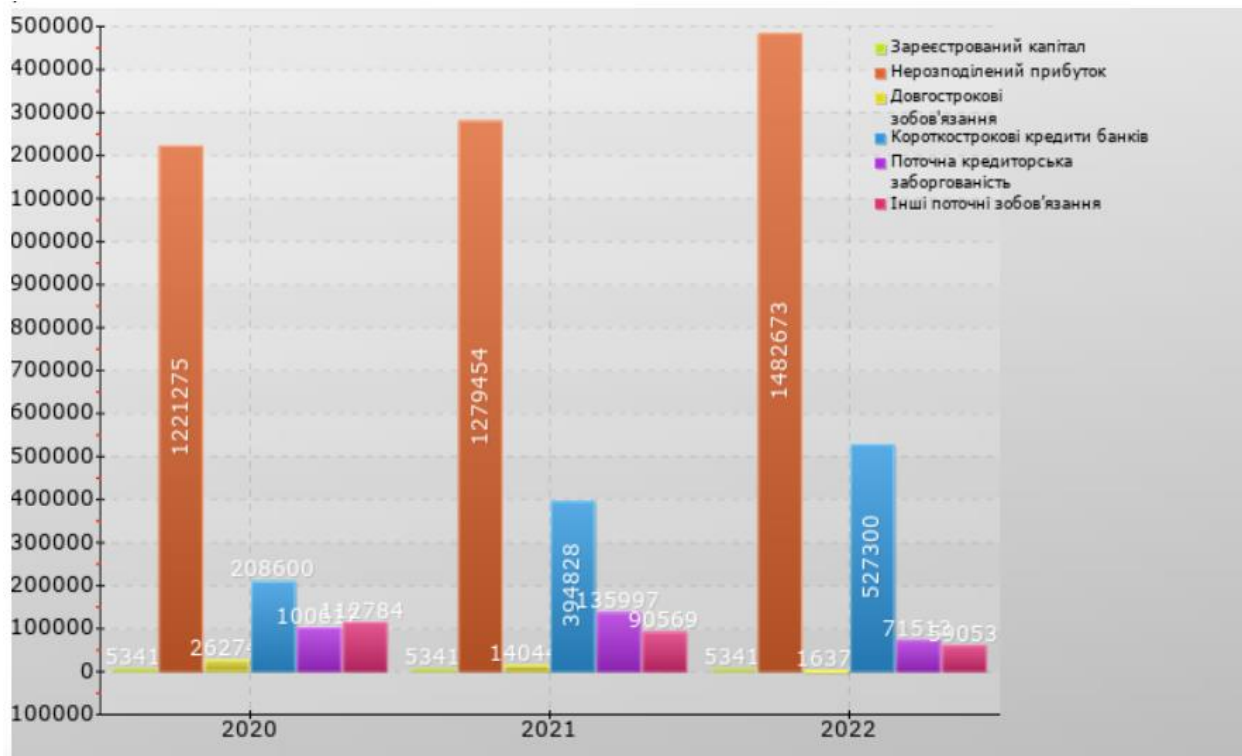

Рис. 1.4. Динаміка пасивів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Динаміка активів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.5.

За результатами аналізу фінансових результатів діяльності АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2022 році склав 2263651.0 тис. грн., що на 58486.0 тис. грн. більше порівняно з 2020 роком і на -179219.0 тис. грн. менше ніж в 2021 році. В той же час собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) скоротилась за останні три роки на -80595.0 тис. грн. і дорівнювала 1562642.0 тис. грн. Впродовж 2021-2022 років падіння цього показника склало -337340.0 тис. грн. Це призвело до отримання в 2022 році валового прибутку в сумі 701009.0 тис. грн., що на 139081.0 тис. грн. (24.75 %) більше за валовий фінансовий результат АТ "Житомирський маслозавод" в 2020 році. А за останні два роки валовий прибуток виріс на 158121.0 тис. грн. (29.13 %).

Таблиця 1.5

**Динаміка фінансових результатів АТ "Житомирський маслозавод
"за 2020-2022 роки**

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2021 р.	
				абс., тис.грн.	відн., %	абс., тис.грн.	відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2205165,0	2442870,0	2263651,0	58486,0	2,65	-179219,0	-7,34
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1643237,0	1899982,0	1562642,0	-80595,0	-4,90	-337340,0	-17,75
Валовий прибуток (збиток)	561928,0	542888,0	701009,0	139081,0	24,75	158121,0	29,13
Інші операційні доходи	10194,0	7211,0	67883,0	57689,0	565,91	60672,0	841,38
Адміністративні витрати	64302,0	75114,0	70504,0	6202,0	9,65	-4610,0	-6,14
Витрати на збут	292950,0	342400,0	324652,0	31702,0	10,82	-17748,0	-5,18
Інші операційні витрати	9187,0	13204,0	62318,0	53131,0	578,33	49114,0	371,96
Фінансовий результат від операційної діяльності	205683,0	119381,0	311418,0	105735,0	51,41	192037,0	160,86
Інші фінансові доходи	35,0	23,0	7159,0	7124,0	20354,29	7136,0	31026,09
Інші доходи	1995,0	497,0	170,0	-1825,0	-91,48	-327,0	-65,79
Фінансові витрати	46020,0	45649,0	69081,0	23061,0	50,11	23432,0	51,33
Інші витрати	825,0	193,0	172,0	-653,0	-79,15	-21,0	-10,88
Фінансовий результат до оподаткування	160868,0	74059,0	249494,0	88626,0	55,09	175435,0	236,89
Витрати з податку на прибуток	29942,0	14727,0	45689,0	15747,0	52,59	30962,0	210,24
Чистий прибуток (збиток)	130926,0	59332,0	203805,0	72879,0	55,66	144473,0	243,50

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

В 2022 році за результатами операційної діяльності АТ "Житомирський маслозавод" мало прибуток у розмірі 311418.0 тис. грн. При порівнянні його з показником 2020 року виявляється поліпшення операційного фінансового результату на 105735.0 тис. грн. (51.41 %), а порівнюючи з 2021 роком - зростання було на рівні 192037.0 тис. грн. (160.86 %). На зміну фінансового результату від операційної діяльності найбільше вплинуло збільшення суми інших операційних доходів. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 57689.0 тис. грн. (565.91 %), а за останні два роки, що аналізуються, ріст склав 60672.0 тис. грн. (841.38 %). Також за період, що

аналізується, збільшилась сума адміністративних витрат на 6202.0 тис. грн. (9.65 %), витрат на збут на 31702.0 тис. грн. (10.82 %), інших операційних витрат на 53131.0 тис. грн. (578.33 %).

Наочно динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.5.

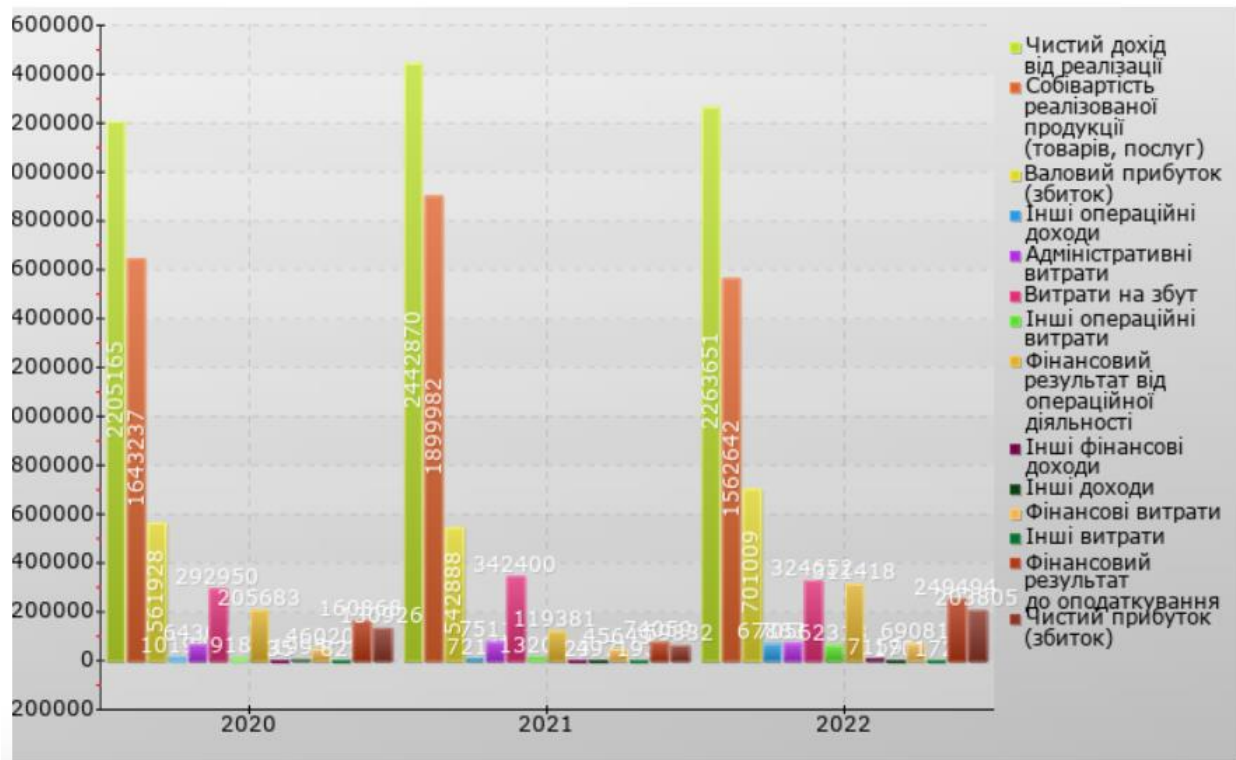

Рис. 1.5. Динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Фінансовим результатом до оподаткування АТ "Житомирський маслозавод" в 2022 був прибуток на суму 249494.0 тис. грн. За останні три роки він підвищився на 88626.0 тис. грн. (55.09 %), а за 2021-2022 роки - зріс на 175435.0 тис. грн. (236.89 %). Найбільший вплив на цей показник мало збільшення суми інших фінансових доходів. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 7124.0 тис. грн. (20354.29 %), а за останні два роки, що аналізуються, ріст склав 7136.0 тис. грн. (31026.09 %). Також за період, що аналізується, збільшилась сума фінансових витрат на 23061.0 тис. грн. (50.11 %). Разом з тим на фінансові результати в 2020-2022 роках негативно вплинула зміна

інших доходів на -1825.0 тис. грн. (-91.48 %), інших витрат на -653.0 тис. грн. (-79.15 %).

Виплати податку на прибуток зменшили суму чистого прибутку АТ "Житомирський маслозавод" в 2022 році до 203805.0 тис. грн. Це на 72879.0 тис. грн. (55.66 %) більше, ніж в 2020 році та на 144473.0 тис. грн. (243.50 %) більше, ніж в 2021 році.

Таким чином, фінансові результати діяльності АТ "Житомирський маслозавод" протягом 2020-2022 років можна оцінити позитивно.

Ефективне використання основних засобів є ключовим чинником у фінансовому та майновому стані будь-якого підприємства в будь-якій галузі економіки. Для досягнення цієї мети необхідно покращити якість облікової інформації, забезпечити оперативне отримання даних та достовірність надаваних відомостей для всіх користувачів. Добре організований облік дозволить зменшити непродуктивні витрати та оптимізувати витрати ресурсів.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу основних засобів на підприємстві

Основні засоби виробництва мають велике значення, оскільки вони є ключовим фактором ефективності підприємства. Ефективне використання цих матеріально-технічних ресурсів безпосередньо впливає на результативність підприємства в цілому, сприяє зниженню витрат на виробництво, підвищенню якості та розширенню асортименту продукції. Це в свою чергу сприяє збільшенню обсягу реалізації продукції, отриманню більшого прибутку та розширенню діяльності підприємства.

Важливим аспектом облікової роботи молокопереробного підприємства є формування оптимальної облікової політики стосовно основних засобів. Вибір методів амортизації, їх оцінка та одиниці обліку впливають на вартість, що відображається в балансі, обсяг амортизаційних відрахувань, розмір оподаткованого прибутку та фінансовий результат діяльності підприємства. Тому важливо здійснювати вибір методів облікової політики лише після ретельних розрахунків та оцінки їх фінансових наслідків.

Облікову політику молокопереробних підприємств стосовно основних засобів формують згідно з положеннями, що відображені в Наказі про облікову політику підприємства. Елементи облікової політики з урахуванням основних засобів, які визначені та відображені в Наказі про облікову політику, можна побачити на рис. 2.1.

Так, результати проведеного дослідження підтверджують, що ефективність управління підприємством в цілому суттєво залежить від розробки адекватної облікової політики.

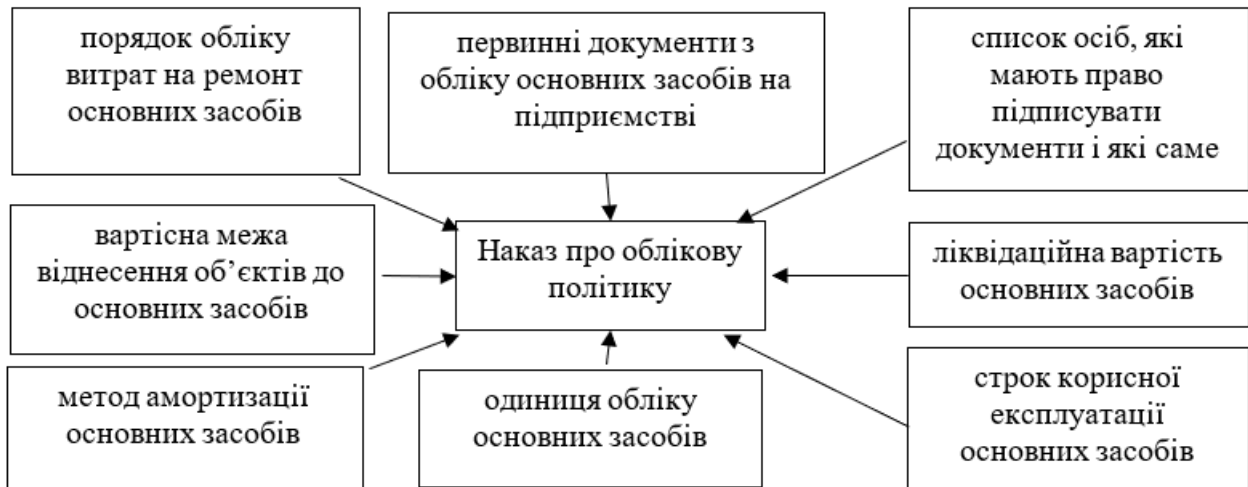

Рис. 2.1. Основні принципи обліку основних засобів, які визначені в Наказі щодо облікової політики молокопереробного підприємства

Джерело: узагальнено автором

Ця політика визначає сутність діяльності господарюючого суб'єкта та сприяє підсиленню обліково-аналітичних функцій бухгалтерського обліку, що в свою чергу сприяє покращенню управлінських рішень, оптимізації виробничих процесів та збільшенню фінансової стійкості підприємства. Таким чином, розробка та реалізація ефективної облікової політики становить важливий чинник успіху підприємства.

У формуванні облікової політики щодо основних засобів дійсно важливе значення для ефективної системи управління підприємством в цілому. Її елементи повинні бути вибрані якісно та чітко. Сучасні умови розвитку економіки країни вказують на те, що ретельний вибір компонентів облікової політики для основних засобів підвищить надійність і корисність обліково-економічної інформації, сприятиме більш ефективному управлінню фінансово-господарською діяльністю підприємства та збільшить ефективність використання його матеріально-технічної бази. Таким чином, управління основними засобами засноване на обліковій політиці є ключовим фактором для успішного функціонування підприємства.

Згідно з Податковим кодексом України (ПКУ), операції з основними засобами дійсно поділяються на операції з придбання, введення в експлуатацію та виведення з експлуатації (рис. 2.2) [18].

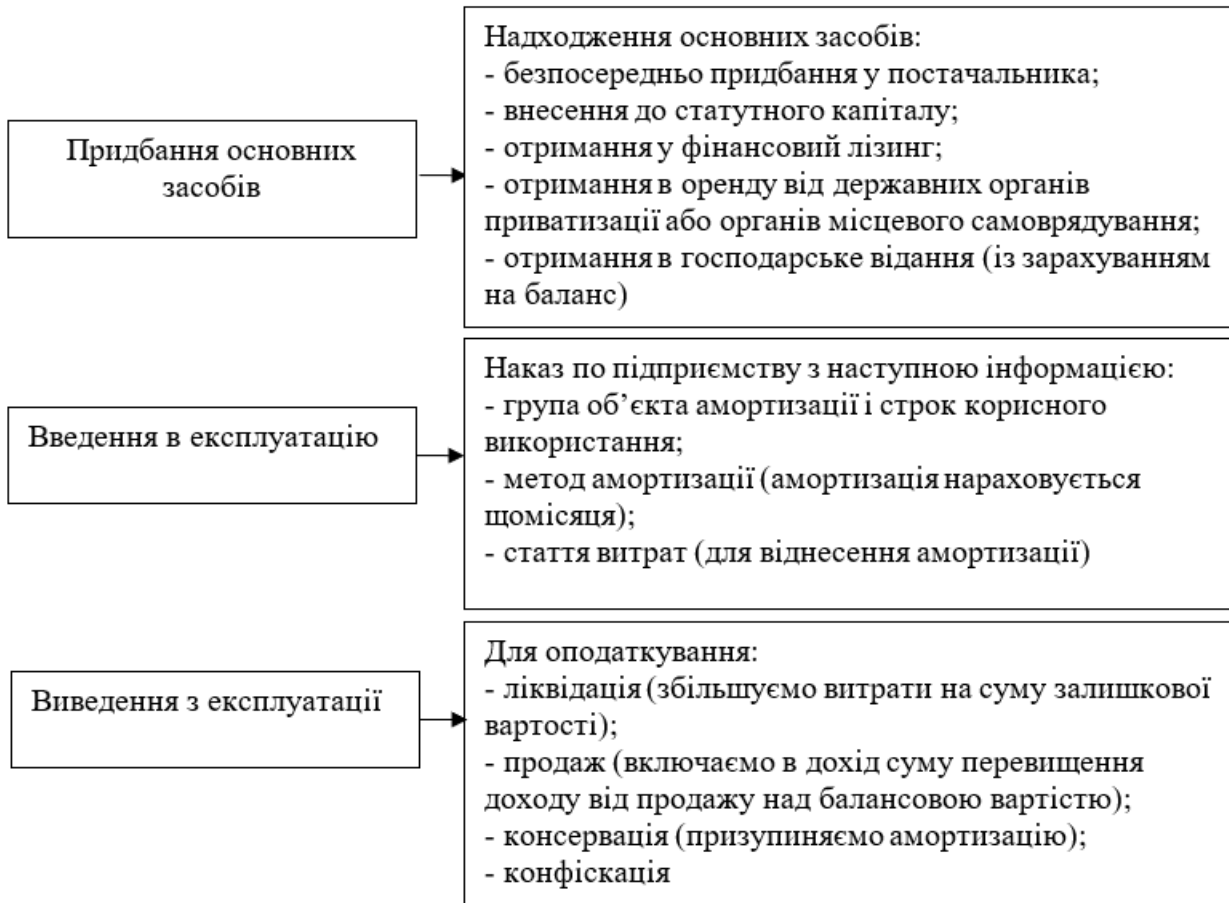

Рис. 2.2. Види операцій з основними засобами згідно з ПКУ

Джерело: узагальнено автором за [18]

Основні завдання обліку основних засобів на підприємстві полягають у:

- відображенні надходження, вибуття і переміщення основних засобів у точний, своєчасний та достовірний спосіб;
- контролі за наявністю основних засобів;
- вчасному та точному нарахуванні амортизації основних засобів та її правильному відображенні в обліку;
- оцінка необхідності проведення ремонту об'єктів основних засобів і контроль за раціональним витрачанням виділених коштів;
- контролі за ефективністю використання та пошуку резервів для підвищення ефективності роботи машин, обладнання тощо;

- забезпечення керівництва підприємства необхідною інформацією про стан основних засобів для ухвалення оптимальних управлінських рішень.

Система аналізу основних засобів включає в себе важливі завдання для ефективного управління активами підприємства:

1. Оцінка ефективності використання активів, яка допомагає визначити, наскільки результативно використовуються основні засоби в процесі виробництва і чи відповідають вони виробничому потенціалу.

2. Прогнозування потреб у модернізації та заміні основних засобів, яке допомагає визначити майбутні потреби у технічному оновленні та заміні зношених чи застарілих активів, що допомагає планувати бюджет на майбутні інвестиції.

3. Визначення фінансової стабільності, яке надає можливість оцінити стійкість підприємства та його фінансову платоспроможність, оскільки основні засоби є значною частиною активів підприємства.

4. Дозволяє виявити потенційні ризики, пов'язані з технічним станом основних засобів, їхньою ефективністю та розробляти стратегії для їхнього управління.

Таким чином, система аналізу основних засобів відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного управління активами підприємства та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

2.2. Облік основних засобів на підприємстві

Правильне оформлення документами кожної операції є обов'язковою умовою для бухгалтерського обліку. Господарські операції відображаються шляхом безперервного та повного документування, а записи у облікових регістрах здійснюються на основі первинних документів.

Первинний облік включає в себе створення документів, таких як накладні, договори, акти прийому-передачі, квитанції та інші, які підтверджують фактичні

операції з придбання та використання основних засобів. Ці документи забезпечують точність та достовірність обліку, що є важливим для правильного управління активами підприємства та для відповідності податковому та фінансовому законодавству. Форми первинної облікової документації з обліку основних засобів в АТ «Житомирський маслозавод» узагальнено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Форми первинної облікової документації з обліку основних засобів в
АТ «Житомирський маслозавод»**

№ з/п	Назва форми	Призначення
1.	ОЗ -1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів"	Застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів із одного підрозділу підприємства в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також для виключення із складу основних засобів при передачі іншому підприємству.
2.	ОЗ -2 "Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів"	Застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. До технічного паспорта відповідного об'єкта основних засобів повинні бути внесені необхідні зміни до характеристики об'єкта, пов'язані із капітальним ремонтом
3.	ОЗ -3 "Акт на списання основних засобів"	Застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні.
4.	ОЗ -6 "Інвентарна картка обліку основних засобів"	Застосовується для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці, та таких, що мають одне і те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість. Інвентарна картка ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт чи групу об'єктів.
5.	ОЗ -8 "Картка обліку руху основних засобів"	Застосовується для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах при ручній обробці облікової документації. Заповнюється на основі даних інвентарних карток відповідних груп (видів) основних засобів та звіряється з даними синтетичного обліку основних засобів. На основі підсумкових даних цих карток заповнюються звітні форми з руху основних засобів.

Джерело: узагальнено автором

Первинний облік основних засобів на підприємстві включає в себе створення та збереження всіх первинних документів, пов'язаних з придбанням, виготовленням, передачею та використанням основних засобів. Це обов'язковий і важливий етап, який передує подальшому фіксуванню та обліку основних засобів у бухгалтерській системі підприємства.

Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку, у синтетичному обліку основні засоби відображаються на рахунку 10 "Основні засоби", який призначений для обліку господарських засобів: узагальнення інформації про наявність та рух власних, лізингованих та орендованих об'єктів, що віднесені до основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості [12].

У табл. 2.2 наведені субрахунки, які відкриваються до рахунку 10 «Основні засоби».

Таблиця 2.2

Субрахунки рахунку 10 «Основні засоби»

Субрахунок	Назва
100	Інвестиційна нерухомість
101	Земельні ділянки
102	Капітальні витрати на поліпшення земель
103	Будинки та споруди
104	Машини та обладнання
105	Транспортні засоби
106	Інструменти, прилади та інвентар
107	Робоча і продуктивна худоба
108	Багаторічні насадження
109	Інші основні засоби

Джерело: узагальнено автором за [12]

При надходженні основних засобів, придбаних за грошові кошти в постачальників, виготовлених власними силами, складаються бухгалтерські проводки (табл. 2.3) [12].

Таблиця 2.3

Бухгалтерські проведення щодо обліку надходження основних засобів

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн.
		Дт	Кт	
1.	Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	371	2000
2.	Відображено розрахунки з податкового кредиту з ПДВ	644	371	400
3.	Сплачено витрати по страхуванню ризиків транспортування об'єктів	377	311	50
4.	Відображено витрати зі страхування об'єкта	152	377	50
5.	Сплачено послуги транспортної організації по доставці об'єкта	377	311	50
6.	Відображено суму податкового кредиту по ПДВ	641	643	30
7.	Відображено вартість транспортних послуг, пов'язаних із придбанням основних засобів	152	371	150
8.	Відображено суму ПДВ	643	371	30
9.	Зараховано об'єкт до складу основних засобів	10	152	2200

Джерело: узагальнено автором за [12]

Для аналітичного обліку основних засобів створюються інвентарні картки, які містять детальну інформацію про кожен окремий об'єкт, включаючи будівлі, споруди, обладнання та інструменти. Ці картки містять дані про технічні характеристики об'єкта, нормативи амортизації та іншу важливу інформацію. Кожна картка містить короткий опис об'єкта та його конструктивні особливості, відображаючи індивідуальні риси кожного об'єкта. Картки складаються в одному екземплярі та зберігаються в бухгалтерії підприємства

Аналітичний облік основних засобів фіксує технічні та економічні параметри об'єкта, його місцезнаходження, початкову вартість та індексацію відносно відновлювальної вартості, а також норми амортизації. У рамках аналітичного обліку реєструються всі зміни, що сталися в процесі експлуатації основних засобів.

Отже, облік основних засобів важливий для підприємства з кількох причин. Він дозволяє контролювати та визначати вартість активів підприємства, проводити їх амортизацію та вести податковий облік. По-друге, це необхідно для правильного фінансового планування та керування підприємством. Також облік основних засобів є важливою частиною фінансової звітності та має значення для зовнішніх

стейкхолдерів, таких як інвестори, банки, або регулюючі органи, які оцінюють фінансову стійкість та ефективність підприємства.

2.3. Аналіз наявності та руху основних засобів на підприємстві

Аналіз наявності та руху основних засобів на підприємстві є важливим інструментом для ефективного управління активами та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Сутність аналізу полягає в оцінці технічного та економічного стану активів, контролі за їхнім використанням та визначенні потреб у модернізації та заміні. Аналіз наявності та руху основних засобів дозволяє виявити можливість ефективніше використовувати активи, виявити потенційні ризики та знайти шляхи для покращення управління активами.

Роль аналізу полягає в забезпеченні:

1. Оцінки технічного та економічного стану основних засобів.
2. Прогнозування потреб у модернізації та заміні активів.
3. Моніторингу використання активів та їхньої рухомості.
4. Виявленні можливостей для покращення управління активами.

Усе це допомагає оптимізувати витрати на утримання активів, знижувати ризики, пов'язані з їхнім використанням, та забезпечує раціональне управління основними засобами на підприємстві.

Організацію аналітичної роботи з управління основними засобами можна розглядати в двох аспектах. З одного боку, це створення служби, яка відповідатиме за аналіз формування та ефективного використання основних засобів. З іншого боку, це організація аналітичних та контрольних процедур, які проводяться під час аналізу та контролю використання цих засобів..

Задачі, об'єкти та етапи аналізу використання основних засобів детально наведено на рис. 2.3.

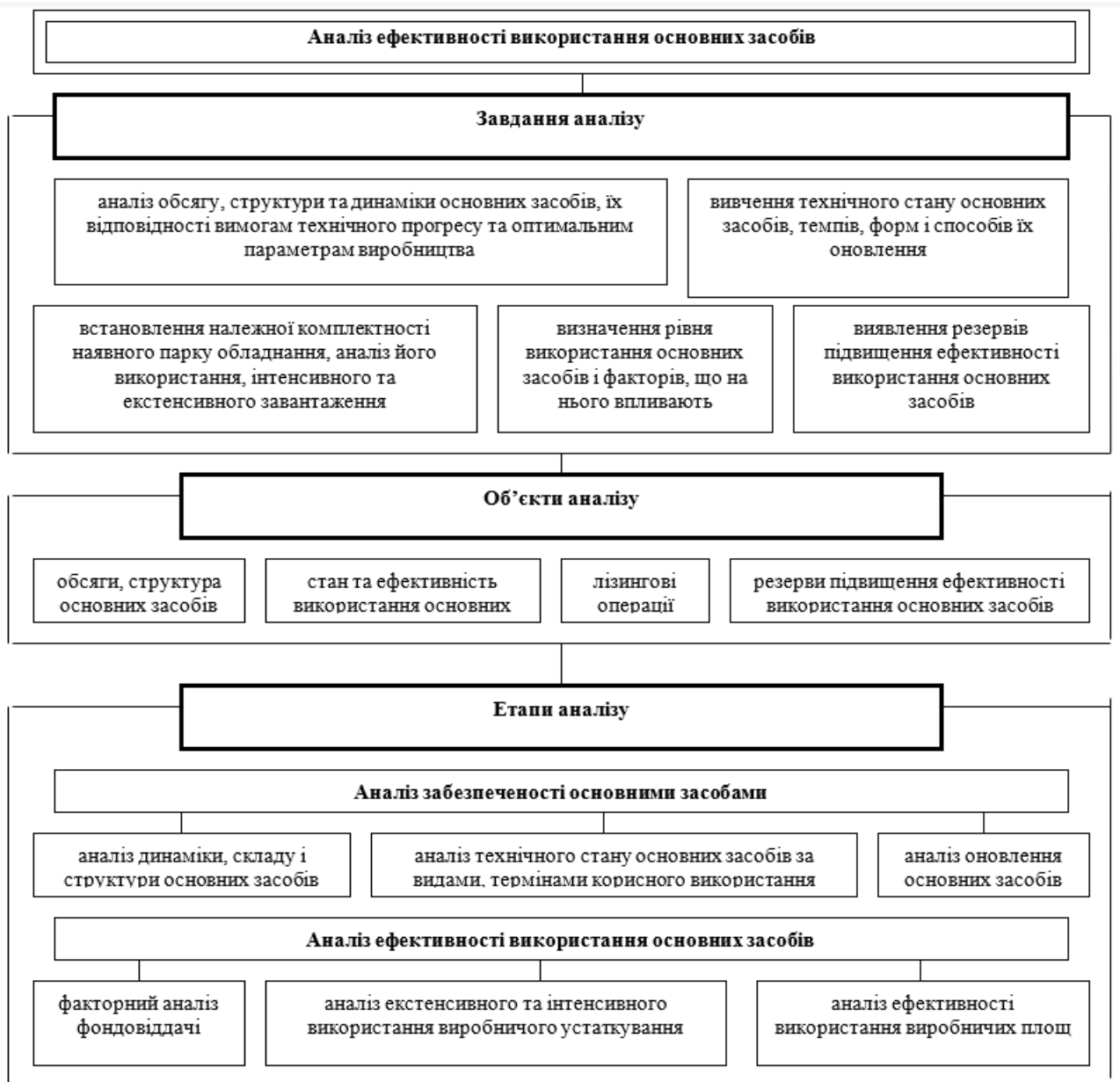

Рис. 2.3. Мета, об'єкти та етапи аналізу оптимальності використання основних засобів молокопереробних підприємств

Джерело: узагальнено автором

Важливо забезпечити ефективну організацію аналітичної роботи для того, щоб не лише відтворювати стан і рух основних засобів в обліку, але й аналізувати їхнє використання та вплив на фінансові показники підприємства. Це є важливою складовою управлінського процесу, адже аналітична робота допомагає ухвалити обґрунтовані управлінські рішення щодо діяльності підприємства.

Для проведення економічного аналізу використання основних засобів використовуються різноманітні джерела інформації. Повнота та достовірність отриманих результатів залежить від якості бухгалтерського обліку, точності системи реєстрації операцій з об'єктами основних засобів, а також належного ведення реєстрів аналітичного обліку. Наведені джерела інформації для аналізу розглянуті в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Інформаційна база для аналізу ефективності використання основних засобів

Група	Джерела даних
Первинні дані	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, Акт на списання основних засобів, Інвентарна картка обліку основних засобів, Картка обліку руху основних засобів, Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації), Розрахунок амортизації основних засобів тощо
Дані рахунків бухгалтерського обліку	10 «Основні засоби»
Облікові реєстри	Журнал 4, відомість 4.1.
Фінансова звітність	Ф. №1 Баланс «Звіт про фінансовий стан», ф. №2 Звіт про фінансові результати «Звіт про сукупний дохід», ф. №3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. №4 «Звіт про власний капітал», ф. №5 «Примітки до фінансової звітності»
Статистична звітність	Ф. № 11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»
Інші джерела	Дані проведених інвентаризацій, інвентарні картки, договір лізингу, план технічного розвитку, паспорт будівлі, патенти і ліцензійні договори, дані попередніх аудиторських перевірок, дані попередніх аналітичних досліджень.

Джерело: узагальнено автором

Проведемо аналіз складу основних засобів АТ "Житомирський маслозавод". Інформацію представимо у вигляді табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз складу основних засобів АТ «Житомирський маслозавод» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Назва групи основних засобів	Роки			Відхилення 2022 до 2020 рр.	
	2020	2021	2022	тис. грн	%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	540760	441085	534270	-6490	98,8
Машини та обладнання	207935	267855	205106	-2829	98,6
Транспортні засоби	97410	175943	100600	3190	103,3
Інструменти, прилади, інвентар	33325	39980	40046	6721	120,2
Інші основні засоби	9484	15731	7243	-2241	76,4
Малоцінні необоротні матеріальні активи	7554	7960	7146	-408	94,6
Разом	896468	948554	894411	-2057	99,8

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що загальна вартість основних засобів, порівнюючи 2022 та 2020 рр. зменшилась на 2057 тис. грн, або на 0,2 %, що відбулось за рахунок зменшення вартості будинків, споруд та передавальних пристроїв на 6490,0 тис. грн., або на 1,2 %, вартості машин та обладнання на 2829,0 тис. грн., або на 1,4 %, інших основних засобів – на 2241,0 тис. грн, або на 23,6 % та малоцінних необоротних матеріальних активів відповідно на 408 тис. грн., або на 5,4 %.

Результативність використання основних засобів полягає у досягненні оптимальних результатів при використанні ресурсів. Підвищення продуктивності означає отримання найкращих результатів при відповідному рівні розвитку продуктивності порівняно з ресурсами, витраченими на виробництво. Оцінюють загальні показники ефективності використання основних засобів, зокрема, відношення виробництва продукції до суми інвестицій у основні засоби (сума

продукції, виміряна в грошовому виразі, яку виробляє підприємство). Вихідні дані для розрахунку показників використання основних засобів подано в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Аналіз показників використання основних засобів АТ «Житомирський
маслозавод» за 2020-2022 рр., тис. грн.**

Показники	Роки			Відхилення 2022 до 2020 рр. +/-
	2020	2021	2022	
Вартість основних засобів, тис. грн	896468	948554	894411	-2057
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2205165	2442870	2263651	58486,0
Фондовіддача, грн.	2,46	2,58	2,53	0,07
Фондомісткість, грн	0,41	0,39	0,40	-0,01

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Виявлені результати показують, що зріст фондовіддачі на 0,07 порівняно з 2020 роком супроводжується зменшенням фондомісткості на 0,01. Отримана динаміка вказує на ефективне використання основних засобів. Підвищена увага і постійний контроль за наявністю та оптимальним використанням основних засобів грають важливу роль у керуванні виробничою діяльністю кожного підприємства. Здійснимо факторний аналіз фондовіддачі та представимо розрахунки в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Дані для проведення факторного аналізу фондовіддачі у 2020-2022 рр.

Показники	Базисний рік (2021 р.)	Звітний рік (2022 р.)
Середньорічна вартість основних засобів (ОЗ), тис. грн.	948554	894411
Чистий дохід від реалізації продукції (товарі, робіт, послуг) (ЧД), (тис. грн.)	2442870	2263651

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Механізм розрахунку:

1. $ФВ_0 = ЧД_0 / ОЗ_0 = 2442870 / 948554 = 2,57$ величина фондовіддачі в базисному році;

$$\Phi B_{ум} = ЧД_0 / ОЗ_1 = 2442870/894411 = 2,73 \text{ умовна величина фондovіддачі}$$

$$\Phi B_1 = ЧД_1 / ОЗ_1 = 2263651/894411 = 2,53 \text{ величина фондovіддачі в звітному}$$

році

2. Розрахунок міри впливу факторів:

Зміна фондovіддачі за рахунок зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta \Phi B_{чд} = \Phi B_1 - \Phi B_{ум} = 2,53 - 2,73 = -0,2$$

Зміна фондovіддачі за рахунок зміни середньорічної вартості основних засобів:

$$\Delta \Phi B_{оз} = \Phi B_{ум} - \Phi B_0 = 2,73 - 2,57 = 0,16$$

Загальна зміна фондovіддачі становить:

$$\Delta \Phi B = \Delta \Phi B_1 - \Delta \Phi B_0 = 2,53 - 2,57 = -0,04$$

3. Визначення балансового зв'язку:

$$\begin{aligned} \Delta \Phi B &= \Delta \Phi B_{чд} + \Delta \Phi B_{оз} \\ -0,04 &= 0,16 - 0,2 \\ -0,04 &= -0,04 \end{aligned}$$

Таким чином, можна зробити наступний висновок: фондovіддача АТ «Житомирський маслозавод» у 2022 р. зменшилась на 0,04 в порівнянні з 2021 р., це відбулося за рахунок:

1) зменшення величини чистого доходу від реалізації продукції товарі, робіт, послуг на 179219 тис. грн. призвело до зменшення фондovіддачі на 0,2;

2) зменшення середньорічної вартості основних засобів на 54143 тис. грн. призвело до збільшення фондovіддачі на 0,16.

Оскільки основні засоби є фундаментом виробництва, їх удосконалення та розвиток можливі шляхом збільшення їх кількості (екстенсивний шлях) та підвищення ефективності їх використання (інтенсивний шлях). Важливим є збільшення часу роботи обладнання, його повне завантаження, якісний догляд та ремонт.

Усі операції мають бути належним чином задокументовані, оскільки ведення бухгалтерського обліку повинно забезпечувати оперативну інформацію для всіх учасників управління та підготовку фінансової звітності для інвесторів і кредиторів. Існуючий набір первинних документів для документування операцій з основними засобами є достатнім, проте деякі операції не мають належного документального підтвердження.

Декілька операцій, зокрема формування первинної вартості основних засобів, вимагають належного документального підтвердження. Оскільки об'єкти основних засобів можуть надходити на підприємство по-різному, витрати, пов'язані з надходженням об'єкта, також будуть відрізнятися. Ці витрати підтверджуються відповідними первинними документами, проте кінцева сума первинної вартості об'єкта, яка відображена в акті приймання-передачі та інвентарній картці, фактично не має документального підтвердження з розрахунком цих витрат. Для виправлення цієї ситуації пропонується введення форми "Розрахунок первинної вартості основних засобів" (табл. 2.8).

Для відображення фінансових операцій з придбання основних засобів, підприємство може використовувати стандартні форми первинного обліку, або інші документи, які підтверджують фактичне проведення операції.

Щоб удосконалити систему обліку та аналізу основних засобів у молокопереробних підприємствах, можна реалізувати декілька заходів:

1. Впровадження спеціалізованих програмних засобів для обліку основних засобів, які дозволять автоматизувати цей процес та полегшити аналіз даних.
2. Проведення інвентаризації основних засобів з регулярністю для визначення їх актуального стану та оцінки.
3. Розробка та впровадження методик обліку витрат на утримання та ефективне використання основних засобів.
4. Вдосконалення системи контролю за роботою основних засобів для забезпечення їх найбільш ефективного використання.

Розрахунок первинної вартості основних засобів

Розрахунок первинної вартості основних засобів					

(найменування об'єкта ОЗ)					
Об'єкт ОЗ надійшов на підприємство шляхом _____					
(придбання, створення, обмін, внесення до статутного капіталу, безоплатне отримання, переведення до складу необоротних активів)					
Призначено для виробничого / невиробничого використання					
№	Вид витрат	Документ, що підтверджує здійснення витрат	№ документа	Дата	Сума, грн.
Первинна вартість об'єкта ОЗ					
Розрахунок склав _____					
Розрахунок перевірів _____					
					«__» ____ 20__ р

Джерело: узагальнено автором

5. Проведення аналізу ризиків і можливостей, пов'язаних зі станом та використанням основних засобів для прийняття кращих управлінських рішень.

Впровадження цих заходів сприятиме покращенню обліку і аналізу основних засобів на молокопереробних підприємствах.

Отже, вдосконалення ефективності використання основних засобів набуває великого значення в сучасних умовах. Підприємства, які володіють основними засобами, повинні прагнути не лише їх модернізації, збільшення часу роботи обладнання та поліпшення їхньої структури, але й максимально підвищувати ефективність використання за допомогою впровадження переважно інтенсивних методів.

ВИСНОВКИ

Отримані результати у кваліфікаційній роботі обґрунтовують теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти бухгалтерського обліку основних засобів підприємств:

1. Основні засоби є важливою складовою виробничо-технічної бази підприємства, визначаючи його виробничу потужність. Вони надходять, експлуатуються, зношуються, підлягають ремонту, переміщуються всередині підприємства та вибувають з нього у зв'язку з закінченням терміну корисного використання або недоцільністю подальшого використання.

2. Основи бухгалтерського обліку основних засобів регулюються законодавчими актами, такими як Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, стандарт бухгалтерського обліку "Основні засоби", План рахунків бухгалтерського обліку, Податковий кодекс України, національні стандарти бухгалтерського обліку та методичні рекомендації.

3. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами - це система, яка повинна забезпечити постійну і безперервну роботу управлінського персоналу при формуванні необхідної кількості необоротних активів, оптимальному виборі джерел для поліпшення основних засобів та створенні ефективного механізму для оновлення основних засобів.

4. Обліковий процес основних засобів повинен забезпечувати контроль за зберіганням, своєчасне і правильне документальне відображення в обліку надходження, внутрішнього переміщення, ефективного використання, вибуття, зносу, витрат на ремонт, а також визначення результатів від ліквідації та збитків від списування. Також важливо виявляти зайві та морально застарілі основні засоби.

5. Для реєстрації та узагальнення інформації щодо наявності та руху власних або узятих у фінансовий лізинг об'єктів і орендованих майнових комплексів, які є складовою частиною основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості, використовується рахунок 10 «Основні засоби». Для кожного об'єкту проводиться

аналітичний облік основних засобів, а саме: за інвентарними об'єктами, за видами основних засобів, за місцями їх експлуатації та за матеріально-відповідальними особами.

6. В результаті проведеного дослідження встановлено, що така операція, як формування первинної вартості основних засобів, потребує документального підтвердження. Основні засоби можуть бути отримані на підприємство різними способами, що може вплинути на структуру витрат, за якими визначається в обліку початкова вартість предмета основних засобів. Усі витрати, пов'язані з придбанням предмета, підтверджуються відповідними первинними документами. Однак кінцева сума первинної вартості об'єкта, зазначена в акті приймання-передачі та інвентарній картці, фактично не підтверджена документом з її розрахунком. З цією метою, для усунення недоліку, запропоновано ввести форму "Розрахунок первинної вартості основних засобів".

7. Підвищення продуктивності використання основних засобів є одним з ключових пріоритетів для підприємств, оскільки від цього залежить їх фінансове положення та конкурентоздатність. Цей аспект визначається як один із основних факторів для успішної майбутньої діяльності підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіш О. М. Основні засади покращення ефективності управління майном підприємства. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/819>
2. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. *Теорія і практика перебудови економіки*. 2001. С. 61-64.
3. Барановська С. П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід’ємна складова управління підприємством. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць*. 2012. С. 8-11
4. Власюк Т. М. Основні засоби: організаційно-методичні аспекти формування облікової політики підприємства. *Вісник КНУТД*. 2014. №2. С. 198-206.
5. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. *Праці Одеського політехнічного університету: Науковий та науково-виробничий збірник*. 2011. Вип. 2(36). С.301-307.
6. Вольська В.В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3(24) С. 83-88
7. Гайдучок Т.С. Ефективне управління основними засобами підприємств лісового господарства як рушійна сила інноваційних процесів. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4068/5/IE_2013_4_42_149-154.pdf
8. Гладій І. О. Ліквідаційна вартість основних засобів: податковий аспект. URL: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/7_97830.doc.htm
9. Голянчук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ecan/2010_6/pdf/golyachuk.pdf
10. Гуренко Т. О. Теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 204-210

11. Зміни до ПКУ-2017: «прискорена» податкова амортизація для основних засобів 4 групи. URL: <http://www.interbuh.com.ua/ru/documents/onenews/104226>.
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
13. Ключа Н.В. Особливості бухгалтерського обліку основних засобів: вітчизняна та міжнародна практики. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2015. №2. с. 145-149.
14. Малахов В., Оніщенко І. Удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний збірник наукових праць*. 2016. Випуск 1. с. 48-56.
15. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF13052.html
16. Мордвінцева Т.В. Основні засоби підприємства: економічна сутність. *Сталий розвиток економіки Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2013. № 19. с. 90-94
17. Муріна, Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. *Держава та регіони*. 2009. № 6. С.387-390.
18. Податковий кодекс України Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 року № 1125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16. липня 1999 р. №996–XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

21. Радіонова Н. Й. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/75.pdf

22. Садовська, І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу. *Вісник національного університету „Львівська політехніка” : збірник науково-прикладних праць “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”*. 2009. № 647. С. 498-503.

23. Сенькова О. П. Облікова класифікація основних засобів в системі управління підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/7_87238.doc.htm

24. Скорба О. А. Методика обліку процесів відтворення основних засобів підприємства, як джерело внутрішніх інвестицій для підприємства. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». 2021. № 4. С. 23-28.

25. Стецюра В. Особливості обліку основних засобів виробничих підприємств. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2022/23032022/4/8.pdf>.

26. Шуліка Ю.О., Лищенко О.Г. Удосконалення обліку й аудиту основних засобів. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2012_4/files/EC410_42.pdf

ДОДАТКИ